

*Делінгевич Л. В.
Уманський педагогічний університет
імені Павла Тичини*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ НАСТАВНИКА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ В ПЛАНУВАННІ ПОЗАУРОЧНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Планування позаурочної виховної роботи з студентською молоддю – одна з найскладніших завдань у діяльності наставника. Це суто творча справа, яка майже повністю залежить від конкретних умов. Планом передбачені справи з усіх сфер діяльності студентської молоді: навчання, дозвілля, способу життя, зміцнення здоров'я, спілкування.

Ключові слова: *планування, творча справа, життєдіяльність, співвідношення, цілеспрямованість, дозвілля.*

Розвиток особистості молодої людини у процесі виховання здійснюється на основі засвоєння суспільних норм (“зразків”), з якими вона стикається у суспільстві після народження. До цих зразків її долучають дорослі, спеціально організовуючи навчання і виховання, у процесі якого створюється ситуація розвитку людини, що має характерні відмінності на різних вікових етапах. Під змістом процесу виховання розуміються певні елементи людської культури, соціального досвіду, що приймається і засвоюється вихованцем на особистісному рівні. Таке засвоєння відбувається у ході виховного процесу і має бути відповідним меті і завданням виховання, віковим особливостям вихованців та перспективам їхнього подальшого фізичного і духовного розвитку [1].

Слід зазначити, що поряд із стихійними чинниками мають місце і педагогічно обумовлені плани, спрямовані на засвоєння дитиною моральних норм, вироблення таких якостей як патріотизм, національна гідність, толерантність, любов до праці, дисциплінованість, відповідальність, милосердя тощо. За таких умов, вплив на формування особистості є певним чином детермінованим особистістю педагога. Мається на увазі механізм педагогічної регуляції духовно-морального стану і поведінки особистості, котрий можна розглядати як цілеспрямований вплив на її свідомість з метою формування певних якостей. Саме свідомість людини є вищим регулятором її поведінки і дій, адже будь-який імпульс до дії, виникаючи під впливом внутрішнього стану особистості або зовнішніх обставин, завжди співвідноситься з планами, ідеями, принципами і нормами, що складаються в людини, і відповідно санкціонуються або гальмуються ними.

Народна мудрість гласить: “Якщо твої плани розраховані на рік – сій жито, якщо на десятиріччя – саджай дерево, якщо навіки – виховуй дітей”.

“Планування виховної роботи – це, насамперед, уявлення про ідеал виховання. Від того, наскільки яснее це уявлення, залежить розуміння суті й необхідності планування виховної роботи” – говорив В. О. Сухомлинський.

При плануванні організаційно-виховної роботи керуємося Конституцією України, Законом України “Про освіту”, Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, Державною національною програмою “Освіта” (Україна XXI століття), Постановою “Про фізичну культуру і спорт”, “Концепцією виховання в системі освіти”, Указами Президента України “Про основні напрямки реформування вищої освіти в Україні”, “Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики”, “Про програму роботи з обдарованою молоддю”, “Положенням про Державний вищий заклад освіти”, методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України.

Теорія особистісно-орієнтованого підходу до виховання особистості ґрунтується на гуманістичних принципах: самоцінності особистості, глибокої поваги та симпатії до неї, врахування її унікальної індивідуальності [1].

Концептуальні основи особистісного підходу набули досить широкого висвітлення у працях Б. Ананьєва, О. Асмолова, І. Беха, О. Бодальова, М. Боришевського, В. Васильєва, І. Зязюна, І. Кона, Г. Костюка, О. Леонтєва, А. Маслоу, В. Мерліна, В. Моляко, Г. Оллпорта, В. Рибалки, К. Роджерса, В. Штерна та ін. Аналіз літературних джерел дозволяє констатувати досить широке висвітлення сутності, основних напрямів і принципів організації позаурочної виховної роботи у працях І. Винниченка, І. Казанжи, М. Красовицького, Е. Марієнгоф, В. Мельничука, Г. Пустовіта, які вказують на її нерозривний зв'язок з навчально-виховним процесом.

Метою статті є вирішення найскладнішого завдання в діяльності наставника – планування позаурочної виховної роботи. Погодьтеся, що це один із складних видів діяльності наставника. Без цілеспрямованого і конкретного планування успішна діяльність наставника просто неможлива. Тому що обґрунтований і добре продуманий план допомагає визначити конкретні завдання на певний період виховної роботи з академічною групою, зосередити увагу на розв'язання вузлових проблем, від яких за певних умов залежить життя студентського колективу. Такий план сприяє раціональному баченню перспективи, проектуванню особистості кожної молодої людини і цілеспрямованому здійсненню індивідуального підходу. Життя, безумовно, вносить зміни до плану, але це не служить перешкодою, оскільки визначені орієнтири дозволяють діяти впевнено і використовувати не передбачену раніше роботу для досягнення мети в розвитку особистості кожного студента. Природно, що без такого плану наставнику було б дуже важко орієнтуватися в повсякденних справах, дбати про їх організацію цілеспрямовано, у певній системі. А без усього цього важко розраховувати на успіх.

Від майстерності планування позаурочної роботи залежить рівень вихованості студентської молоді. Разом з тим планування позаурочної виховної роботи – це суто творча справа, яка майже повністю залежить від конкретних умов. Віднині форма планування – справа педагогічного колективу кожного навчального закладу.

Пропонуємо наставникам студентських груп планувати виховну роботу за наступними напрямками: [2]

1. Громадянське виховання – формування свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину з притаманними їй особистісними якостями і рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на розвиток демократичного громадянсько-госуспільства в Україні.

2. Родинно-сімейне виховання – гармонійний всебічний розвиток студента, підготовка його до життя в існуючих соціальних умовах, реалізація його творчого потенціалу, формування моральних цінностей з позиції його добра, справедливості, правди, людяності.

3. Національно-патріотичне виховання забезпечує морально-політичну і практичну підготовку студентів щодо виконання обов'язку – захисту незалежної Батьківщини, військової служби у Збройних Силах України.

4. Трудове виховання – формування творчої працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря, свідомого ставлення до праці як вищої цінності людини і суспільства.

5. Художньо-естетичне виховання – формування основ естетичної культури, естетичних норм і принципів переконань та ідеалів, естетичного сприймання та емоційного ставлення до прекрасного, оволодіння цінностями і знаннями в галузі світового та народного мистецтва.

6. Морально-правове виховання – прищеплення і розвиток моральних почуттів, міцних переконань і потреби поводити себе згідно з моральними нормами. Система морального виховання спрямована на формування цілісної моральної особистості.

7. Екологічне виховання забезпечує підростаюче покоління науковими знаннями про

взаємозв'язок природи і суспільства, допомагає зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема.

8. Фізичне виховання (формування здорового способу життя) – забезпечення повноцінного розвитку молоді, охорона та зміцнення їхнього здоров'я, формування фізичних здібностей, гармонії тіла і душі.

В систему позаурочної виховної роботи входить здійснення колективних, групових, індивідуальних справ. На весь період навчання визначаються традиційні, колективні справи, які проводяться як загальнотехнікумівські свята. Розпочинається план позаурочної виховної роботи психолого-педагогічною діагностикою, аналізом стану студентського колективу групи і, виходячи з цього, визначення основних завдань: вчити студентську молодь самостійності в усіх справах, виховувати у них культуру поведінки та спілкування, домагатися готовності студентської молоді до реалізації почуття доброти та милосердя, підвищити відповідальність за навчальні справи та щоденну поведінку, формувати звичку брати активну участь в обговоренні важливих питань, висловлювати та відстоювати свою думку, домагатися дальшої демократизації студентського молодіжного життя, зокрема реалізації принципу самоврядування в групі.

Планом передбачені справи з усіх сфер діяльності студентської молоді: навчання, дозвілля, способу життя, зміцнення здоров'я, спілкування. В плані розробляється тематика годин спілкування, бесід про безпеку життєдіяльності студентської молоді, батьківських зборів. Питання, заплановані наставниками, відбивають найбільш важливі проблеми життєдіяльності студентської молоді, які перебувають на порозі самостійного життя. При належному врахуванні вікових особливостей молодий спеціаліст може з цього плану почерпнути для себе цілий ряд цінних порад. Влучною бачиться нам тематична цілеспрямованість, а також доцільне співвідношення різних форм виховної роботи.

Головне, чого не можна випустити з поля зору – це реалізація основних принципів планування позаурочної виховної роботи. Головний принцип, безумовно, – **систематичність**. Вона покликана забезпечити цілеспрямованість і всебічність виховної роботи, використання всіх можливостей, що вкупі веде до достатньої її ефективності. Другий важливий принцип – **конкретність** запланованих справ. Тут немає і не може бути загальних міркувань, що фактично повторюють завдання, при чому загальні, на зразок – “домогтися піднесення успішності” чи “організувати дозвілля студентської молоді” і т.п. **Реальність** – обов'язкова умова ефективності і доцільності планування. Не рідко, в гонитві за всебічністю, в намаганні “охопити все” до плану заноситься багато непоганих справ, які здійснити немає ніяких можливостей, а іноді і потреби. Такий план складається для перевіряючих, для видимості, а не для роботи і носить формальний характер. Праця, затрачена на його складання – знецінюється. Ще одна умова продуктивного планування – **комплексність**, що впливає з особливостей самого процесу виховання. Комплексність стосується як спрямованості, так і методів, засобів, форм позаурочної виховної роботи.

Повноцінне виховання не може відбуватися без правильного планування, чіткої координації, цілеспрямованості, єдиного педагогічного стилю у навчальному закладі. Велика кількість позаурочної роботи і невміле її планування може призвести до нагромадження справ і перевантаження студентів. А це, у свою чергу, виявляється у негативних результатах: студенти гублять інтерес до справ, які проводяться, намагаються не брати в них участі. План має охоплювати всю багатоманітність життєдіяльності, а також роботу з їхніми батьками. Необхідною рисою у плануванні виховної роботи є **наступність**.

Організаційно-виховний план має бути сформульований таким чином, щоб залучати студентів до цінностей національної культури через використання виховних можливостей народних свят та обрядів, проводити години спілкування і розвитку з метою формування комунікативної культури студентів, сприяти впровадженню і підвищенню ролі

студентського самоврядування, організації й аналізу життєдіяльності академічної групи, забезпечувати участь громадськості, батьків у проведенні виховних творчих справ у технікумі та групі [3].

Розробляється річне планування, яке дозволяє конкретизувати напрями та зміст виховної діяльності. До цього плану включається робочий навчально-виховний план, щоденний, тижневий, місячний, семестровий тощо. Виховна робота планується в межах навчального закладу, факультетів, курсів, груп та індивідуально. Планування на рік пропонуємо здійснювати на рівні адміністративної ради технікуму, планування на місяць – на рівні групового колективу і ради студентського самоврядування, конкретна справа – на рівні студентської групи або групи студентів.

До плану виховної роботи на рік, семестр включаються загальнотехнікумівські справи, на місяць студентські колективи мають планувати свої справи у вільний від цих справ час Розробляючи зміст планування, враховується рівень вихованості студентів та їхні вікові особливості, нахили, інтереси, а також беруться до уваги пропозиції, що вносяться безпосередньо наставниками та студентами.

Виховну роботу в групах пропонуємо здійснювати за таким планом:

1. Знайомство з особовими справами студентів.
2. Проведення зборів академічної групи з питань навчання та дисципліни.
3. Сприяння в проведенні засідань Ради самоврядування групи з питань навчально-виховної роботи.
4. Сприяння в проведенні профспілкових зборів.
5. Залучення студентів до участі в гуртках художньої самодіяльності, клубах, студіях, спортивних секціях.
6. Організація тематичного чергування по технікуму, в групі і самообслуговування.
7. Ознайомлення студентів з правилами внутрішнього розпорядку і традиціями технікуму.
8. Відвідування студентів, які живуть у гуртожитку та на квартирах.
9. Робота з батьками.

До планування організаційно-виховної роботи наставника включаємо такі питання:

1. Організація допомоги студентам групи в навчальній діяльності, вироблення у них навичок самостійної роботи з оволодіння навчальним матеріалом.
2. Контроль за систематичною навчальною діяльністю студентів, своєчасним виконанням ними завдань місячної атестації, заліків та іспитів.
3. Виховання в студентів високої духовності й культури, засвоєння ними системи цінностей (загальнолюдських, національних, громадських, родинних, особистісних).
4. Організація культурно-масової роботи в академічній групі.
5. Залучення студентів до науково-дослідницької роботи, до активної участі в громадському житті технікуму.

Основними формами виховної роботи наставника з академічною групою є:

1. Інформаційно-масові (конференції, інтелектуальні аукціони, вечори, ринги, дискусії, диспути, “круглі столи”, подорожі до джерел рідної культури).
2. Діяльнісно-практичні групові (екскурсії, свята, ярмарки, ділові ігри, огляди-конкурси, олімпіади).
3. Інтегративні (технікумівські клуби по інтересам, КВК, фестивалі, асамблеї з проблем культури і політики, гуртки).
4. Діалогічні (бесіда, міжрольове спілкування).
5. Індивідуальні (доручення, творчі звіти, завдання, індивідуальна робота).
6. Наочні (технікумівський музей, виставки юнацької творчості, книжкові виставки, тематичні стенди).

Висновок полягає в тому, що план позаурочної виховної роботи, конкретних

виховних заходів має бути конкретизацією виховної мети; відповідним до соціального замовлення щодо формування особистості майбутнього спеціаліста; реальним, що відповідає специфіці вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації. Необхідно підкреслити, що ефективність педагогічного впливу на студентів великою мірою визначається єдністю змісту, форм і методів, їх відповідністю меті та завданням позаурочної виховної роботи.

Використана література

1. Бех І. Інваріанти особистісно-орієнтованого підходу до виховання дитини // Початкова школа. – 2001. – № 2. – С. 5-8.
2. Делінгевич Л. В. Виховання – це мистецтво. – Кіровоград : Центрально-Українське видавництво, 2008. – 344 с.
3. Делінгевич Л. В. Педагогічні засади мистецтва виховання. – Кіровоград : Центрально-Українське видавництво, 2010. – 251 с.
4. Якулов В. В. Виховна робота у ВНЗ на засадах гуманістичної методології // Проблеми освіти. – 2001. – № 25. – С. 15-22.

Делінгевич Л. В. Педагогическое мастерство руководителя студенческой группы в планировании внеурочной воспитательной работы

Планирование внеурочной воспитательной работы со студенческой молодежью – одна из самых сложных задач в деятельности руководителя. Это сугубо творческое дело, которое почти полностью зависит от конкретных условий. Планом предусмотрены дела из всех сфер деятельности студенческой молодежи: учеба, досуг, образ жизни, укрепление здоровья, общение.

Ключевые слова: планирование, творческое дело, жизнедеятельность, соотношение, целеустремленность, досуг.

Delingevich L. V. Pedagogical skill of the student groupleader in the planning of extracurricular educational work

Planning for extracurricular educational work with he students is one of the most difficult taskin the activity of the studentgroup leader. This is a purely creative work, which is almost entirely depend on specific conditions. Plan in cludes cases from all areas of students:leisure, lifestyle, health promotion and communication.

Keywords: planning, creativework, lifestyle, relationship, purpose, leisure.

Дубова Н. В.
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТА МЕТОДІВ У ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

У статті розкрито важливість ролі інновацій у підготовці інженерів-педагогів. В якості одного з підходів модернізації процесу навчання майбутніх інженерів-педагогів розглядається система інноваційного навчання. Вже сьогодні технології в системі освіти конкретизуються в нових формах навчання (інформаційні, модульні, інтерактивні тощо).

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, проблемне навчання, інтерактивне навчання, дидактичні ігри, якість знань.

Освіта в навчальному закладі не може не зазнавати змін, які диктує ХХІ ст. Вона мусить готувати молодих творчих лідерів, здатних оцінити минуле і творити краще майбутнє. Для цього недостатньо орієнтуватися на передачу та засвоєння досвіду, накопиченого людством, а необхідно навчити студента мислити, адже більшість проблем,